

"התקדשו והיו נכונים..."

הקדמה

לעיתים שומעים אנו אודות אנשים הרואים אדם שמתנהג ומקיים באדיקות את דברי האריז"ל, ומתחילים לקרר את האיש ההוא באמירות ובביטויים מקוממים, ובטענות שונות: "הנה בא בעל החלומות הלזה", "המקובל", "האלוקי" וכדומה. כל זה מלווה בזריקת חיצי רעל, בציניות ובלחש, בעקיצות כנחשים ועקרבים.

מאמר זה בא לחזק את הנוהגים כמנהג האריז"ל וחכמי הקבלה מהדורות הקודמים. אלו שרוצים להשפיע קדושה לישועת עם ישראל, שפע ולא, חלילה, פשע. נכספים להרבות טהרה ולהתנהג בחסידות לפני משורת הדין, ובכך מגלים נופך מיוחד בנדבך הכולל של עם ישראל.

בנוסף הנני פונה לאלו אשר אינם יודעים שמקור המנהגים מדברי האריז"ל. אספנו כעמיר גורנה נ"א מקרים בהם רוב ישראל מקיימים את דברי האריז"ל, לעיתים אפילו נגד פסיקת השולחן ערוך. אבל אל לנו לחשוש מכך שאין מקיימים את פסק השולחן ערוך, שכן הרמ"א (תורת העולה ב, א) מביא כי דברי הזוהר נתנו מסיני, שכן התורה היא גם פשט, גם קבלה, וגם סוד הפשט מתפשט בציבור ואילו הקבלה זהו לפי מעלת הדור. גם הרב קוק באורות הקודש (א סדר ב, יח) מסביר מדוע צריך גם את הסוד וגם את הפשט:

מי שלא טעם הלכה לא טעם תורה, וכן מי שלא טעם אגדה לא טעם יראת חטא. התורה והיראה מוכרחות תמיד להתמזג, ובאמת יש בתוך האגדה תמיד תמצית הלכתית ובתוך ההלכה תוכן אגדי פנימי.

רבי חיים מוולאז'ין מסביר שהזוהר הקדוש אינו חולק בשום מקום על הגמרא, ואם אומרים כן זהו מכיוון שהעולם אינם יודעים את הפשט או הגמרא או הזוהר הקדוש. האריז"ל מפרש את הזוהר הקדוש ואין הם חולקים על הגמרא אלא מפרשים אותה.

נ"א הלכות

- א. **אמירת פרשת המן ועשרת הדברות** - לפי השולחן ערוך¹ (א, ה) יש לומר בכל יום, לפי האריז"ל² (הקדמה) אין לומר.
- ב. **כריכת הציצית** - לפי השולחן ערוך¹ (יא, יד) נוהגים לכרוך באוויר השני תשע כריכות, לפי האריז"ל (ציצית דרוש ו) בשני כורכים שמונה כריכות.
- ג. **טלית קטן** - לפי השולחן ערוך¹ (כד, ב) נכון ללבושו על המלבושים, לפי האריז"ל (שם) מתחת לבגדים.
- ד. **התעטפות בטלית גדול אחרי התפילין** - לפי השולחן ערוך¹ (כה, ב) מי שזהיר בטלית קטן יניח תפילין ובבית הכנסת יתעטף בטלית גדול, לפי האריז"ל (שם ה) מתעטפים בטלית גדול לפני התפילין.
- ה. **הנחת תפילין** - לפי השולחן ערוך¹ (כה, יא) אחרי קשירת הזרוע יניח של ראש קודם כרכת הרצועה סביב לזרוע, לפי האריז"ל (שם, תפילין דרוש ה) אחרי שבע כריכות יניח תפילין של ראש.
- ו. **הנחת תפילין במועד** - לפי הרמ"א (לא, א) ויש אומרים חול המועד חייב בתפילין, לפי הזוהר הקדוש³ אסור להניח תפילין בחול המועד.
- ז. **ברכת הנותן ליעף כח** - לפי השולחן ערוך¹ (מו, ו) יש נוהגים לברך ואין דבריהם נראים, לפי האריז"ל (ברכות השחר) מברכים בשם ומלכות.
- ח. **ברכת השחר** - לפי השולחן ערוך¹ (מו, ח) אם נתחייב מברך אם לא יברך בלא שם ומלכות, לפי האריז"ל (שם) מברך גם אם לא מתחייב.
- ט. **ברכת הנותן לשכוי קודם עלות השחר** - לפי השולחן ערוך¹ (מו, יג) אין אומרים ברכה זו עד שיאיר היום, לפי הזוהר הקדוש (ויקהל) מברכים אחר חצות הלילה.
- י. **פסוקי מוסף שבת בקרבנות** - לפי השולחן ערוך¹ (מת, א) אומרים, לפי האריז"ל (נוסח התפילה) לא אומרים.
- יא. **דילוג בתפילה** - לפי השולחן ערוך¹ (נב, א) קיים נוסח למי שמאחר לתפילה, ידלג, חכם צבי (לו) והמשנה ברורה (נב ס"ק א) מביאים את אזהרת הזוהר הקדוש ודברי המגיד שלא לדלג.
- יב. **ענית אמן יהא שמה רבא** - לפי השולחן ערוך¹ (נו, ג) עונים עד יתברך, לפי האריז"ל (קדיש) עונים עד דאמירן בעלמא.

¹ כל ההפניות לשולחן ערוך אורח חיים, אלא אם צויין אחרת.

² כל ההפניות לדברי האריז"ל בספר שער הכוונות, אלא אם צויין אחרת.

³ זהר חדש כרך ב', מגילת שיר השירים ח.

- יג. **קדושה ביוצר** - לפי השולחן ערוך' (נט, ג) יש אומרים שיחיד אומר ויש אומרים שרק בציבור ולא ביחיד, לפי הזוהר הקדוש אומרים רק בציבור, לפי הגר"א - ביחיד אומר בניגון ובטעמים כקורא פסוקים.
- יד. **קיבוץ הכנפות** - לפי השולחן ערוך' (כד, ה; סא, כה) ימשמש בשתי ציציות שלפניו וכן מסתכל בשתי ציציות שלפניו, לפי האריז"ל (ציצית דרוש ב) צריך לקבץ את ארבע הכנפות.
- טו. **'אמן' בגאל ישראל** - לפי הרמ"א (סו, ז) צריך לענות אמן אחרי גאל ישראל, והבית יוסף (נא) מביא על פי הזוהר הקדוש שנהגו שלא לומר אמן אחר גאל ישראל.
- טז. **אכילה אחרי שינה** - לפי השולחן ערוך' (פט, ב) אם קם לפנות בוקר אפשר לאכול עד עלות השחר, לפי הזוהר הקדוש (ויקהל) לא אוכלים אחרי שינה בלילה.
- יז. **תפילת עמידה** - לפי השולחן ערוך' (קא, ב) יתפלל וישמיע לאוזנו בלחש, לפי האריז"ל (חזרת העמידה דרוש א) יתפלל כך שגם אוזניו לא ישמעו.
- יח. **השתחויה בעמידה** - לפי השולחן ערוך' (קיג, ו) זוקף בנחת ראשו תחילה ואחר כך גופו, לפי האריז"ל (פרי עץ חיים, שער העמידה י) יזקוף גופו לבד ואחר כך ראשו.
- יט. **נקדישך ונעריצך** - לפי השולחן ערוך' (קכה, א) אין הציבור אומרים נקדישך עם שליח הציבור אלא שותקים ומכוונים, לפי האריז"ל (חזרת העמידה דרוש ג) אומרים נקדישך מילה במילה.
- כ. **עליה לתורה** - לפי השולחן ערוך' (קלו, א) עליה שלישית היא החשובה, לפי הזוהר הקדוש (שלח) עליה שישית היא החשובה.
- כא. **קריאה בתורה** - לפי השולחן ערוך' (קמא, ב) כדי שלא תהיה ברכה לבטלה העולה צריך לקרוא בנחת שלא ישמיע לאוזנו, לפי הזוהר הקדוש (ויקהל) אחד קורא ואחד שותק, ואם שניים קראו בתורה גרעו.
- כב. **שתיית רביעית מים קודם סעודה** - לפי השולחן ערוך' (קעד, ז) ישב קודם סעודה ויברך על דעת לשתות בתוך הסעודה, לפי האריז"ל (שער המצוות פרשת עקב) יברך ברכה אחרונה על מים קודם נטילה ולא יסמוך על ברכת המזון.
- כג. **פרי מעץ סרק** - לפי השולחן ערוך' (רג, ד) יש לברך שהכל, לפי האריז"ל (שם) יש לברך פרי העץ.
- כד. **ברכת המפיל** - לפי השולחן ערוך' (רלט, א) יש לקרוא קריאת שמע ואחר כך לברך המפיל, לפי האריז"ל (שער הכוונות נד) יש לברך המפיל קודם קריאת שמע.

- כה. **כיוון המיטה** - לפי השולחן ערוך⁴ (רמא, יז) ראשה ומרגלותיה זה לצפון וזה לדרום, לפי האריז"ל (שער המצוות, בראשית ד) ראשה ומרגלותיה זה למזרח וזה למערב.
- כו. **גזיזת ציפורנים** - לפי הרמ"א (רס, א) גוזזים לפי סדר, לפי האריז"ל (טבילת ערב שבת) לא צריך סדר.
- כז. **ברכת מעין שבע בשבת שלא בבית הכנסת** - לפי השולחן ערוך⁵ (רסח, י) לא אומרים ברכה זו, לפי הרש"ש⁴ יש לומר ברכה זו.
- כח. **סדר תקיעת שופר** - לפי השולחן ערוך⁶ (תקצב, א) נהגו לתקוע למלכיות תשר"ת ג' פעמים, זכרונות תש"ת ג' פעמים, שופרות תר"ת ג' פעמים, לפי האריז"ל (ראש השנה דרוש ז) תוקעים תשר"ת תש"ת תר"ת, למלכויות וכן לזיכרונות וכן לשופרות.
- כט. **תקיעות במוסף תפילת הלחש** - השולחן ערוך⁶ לא הזכיר כלל עניין התקיעות בתפילת הלחש, לפי האריז"ל⁵ תוקעים בתפילת הלחש.
- ל. **כפרות על תרנגול** - לפי השולחן ערוך⁶ (תרה, א) יש למנוע המנהג, לפי האריז"ל (יום הכיפורים) מנהג ותיקין לעשות בתרנגול.
- לא. **הקפת התיבה עם לולב** - לפי השולחן ערוך⁶ (תרס, ב) אם אין לו לולב יקיף את התיבה, לפי האריז"ל (שער הכוונות דף קה) אם אין לו לולב לא מקיף את התיבה.
- לב. **שתיית קום החלב אחרי שנקפא** - לפי השולחן ערוך⁶ (יורה דעה פא, ה) מותר לשתות, לפי האריז"ל (שער המצוות, וילך) אין לשתות.
- לג. **פת פלטר של גוי** - לפי השולחן ערוך⁶ (שם קיב, ז) מותר לאכול, לפי האריז"ל (שם) יש להחמיר ולא לאכול.
- לד. **תורמוסין ואפונים שבישל הגוי** - לפי הרמ"א (שם קיג, ב) מותר לאכול, לפי האריז"ל (שם) אין לאכול.
- לה. **קפה שחור על ידי גוי** - לפי השולחן ערוך⁶ (שם קיד, א) מותר, לפי האריז"ל⁶ יש להחמיר ולא לשתות.
- לו. **הדרת פני זקן** - לפי השולחן ערוך⁶ (שם רמד, ב) בן שבעים צריך לקום מפניו, לפי האריז"ל (שער המצוות קדושים) בן שישים צריך לקום מפניו.
- לז. **תרומות ומעשרות לשומשומין** - לפי השולחן ערוך⁶ (שם שלא, א-ד) לא מפריש, לפי האריז"ל (שער המצוות וילך) מפריש.

⁴ שער הכוונות ע"י ע"ב, ספר נהר שלום דף חן ע"ב, בן איש חי ש"ר בראשית אות י', ופרשת נשא אות ב'.

⁵ מובא בברכי יוסף מו אות יא.

⁶ מובא בשו"ת ברכה יורה דעה, קיג אות ג.

לח. **גערה לאבל על ציפורניו** - לפי השולחן ערוך⁷ (שם שצ, ז) אבל על אביו ואמו גוזר ומסתפר אחרי שלושים יום רק לאחר גערה, לפי הזוהר הקדוש (ויקהל) לאחר שעובר הזמן מתירים לו לגזור ציפורניו בלי גערה.

לט. **יבום או חליצה** - לפי השולחן ערוך⁷ (אבן העזר קסה) מצוות יבום קודם למצוות חליצה, לפי הזוהר הקדוש (רעיא מהימנא רפ-רפא) מצוות חליצה מהווה תיקון לנשמה יותר מהקדיש.

מ. **ברכת שעשה לי כל צרכי בתשעה באב ויום הכיפורים** – ב'בית יוסף' (תריג) על פי הרא"ש והר"ן יש לברך, לפי האריז"ל (ברכות השחר) לא מברכים.

באותיות מא-מט מובאים מנהגים המופיעים בדברי האריז"ל והשולחן ערוך לא מזכירם:

- מא. **וידוי** - לפי הזוהר הקדוש (פקודי) יש לומר וידוי לפני נפילת אפים.
- מב. **י"ג מידות** - לפי האריז"ל (נוסח התפילה) אומרים לאחר הוידוי.
- מג. **תיקון שבועות** - לפי האריז"ל (חג השבועות דרוש א) ערים כל הלילה.
- מד. **תיקון הושענא רבא** - לפי האריז"ל (סוכות) ערים כל הלילה.
- מה. **סידור הקערה בפסח** - לפי האריז"ל⁷ יש סדר הרומז לעשר ספירות, שלוש מצות - למעלה, בימין - זרוע, שמאל - ביצה, באמצע - מרור, בימין למטה - חרוסת, בשמאל למטה - כרפס, ובאמצע למטה - חזרת.
- מו. **איגוד ארבעת המינים** - לפי האריז"ל (פרי עץ חיים כט, א).
- מז. **נענועי הלולב** - לפי האריז"ל (סוכות) לכיוון דרום, צפון, מזרח, מעלה, מטה, מערב.
- מח. **סדר תיקון חצות** – יש לאומרו לפי האריז"ל (דרושי הלילה השני דרוש א).
- מט. **מקרא בלילה** - לפי האריז"ל (שער המצוות ואתחנן) אין לקרוא, אלא לומדים תורה שבעל פה.
- נ. **הפרשת חלה לעיסה מתוקה ולביבות המתבשלות במים** - לפי השולחן ערוך⁷ (יורה דעה שכט, א) לא צריך הפרשה, לפי האריז"ל (שער המצוות שלח לך) צריך הפרשת חלה, מפני שתחילתן קשה ולא רכה כעין תבשיל.
- נא. **ליבון כלי נחושת מצופה בבדיל** - לפי השולחן ערוך⁷ (תנא, ח) הגעלה בלבד, לפי האריז"ל (שער המצוות עקב) טוב להיזהר להגעיל ואז ללבן.

⁷ מובא בכף החיים תעג אות נח.

רואים אנו שישנם נ"א הלכות שאת רובם אנו מקיימים בכל יום ומקיימים את דברי האריז"ל. אל לנו להפחית מערכם של אותם אנשים שנוהגים כמנהג האריז"ל מכיוון שאף אנו נוהגים כך במקרים רבים.

יתרה מזאת, הרמב"ן על הפסוק "קדשים תהיו" (ויקרא יט, ב) מבאר שאדם צריך לקדש את עצמו במותר לו. אדם שעוסק בתורה, מקיים מצוות, ומתנהג במידות טובות, נקרא 'חסיד וקדוש' מפני שמקדש עצמו בקדושתו יתברך.

המילה 'קדושה' מלשון הזמנה והכנה שנאמר (במדבר יא, יח) "התקדשו למחר וּאֶכְלְתֶם בָּשָׂר", ולזה התכוון רבי פנחס בן יאיר שקדושה מביאה לידי חסידות⁸ - מפני שמתחסד לפני קונו.

האם הלכה כמו ה'שולחן ערוך' או כמו האריז"ל?

ועתה באתי במגילת ספר כתוב, לתור ולברר בדברי ראשונים ואחרונים האם חייב ללכת רק בדרך הזהב של ה'שולחן ערוך' ולא לנטות ימין או שמאל, או שאפשר לתת למיטיבי הלכת אשר רוצים יחדיו להמתיק סוד ולהתבשם מעט מדברי האריז"ל הקדוש.

מובא בשו"ת ר"י בן הרא"ש (נד) שתמה על אלו שקיבלו עליהם את הרמב"ם לרבים בכל דבר, ואומר שצריך לברר כל דבר בברור הדין. ולכן פוסק כי המוכיח נגד מרן, אפילו בארץ ישראל, יכול לחלוק, מפני שמרן עצמו חלק על הרמב"ם שהיה רבה של ארץ ישראל. וכך מובא בשו"ת 'בית יוסף' (דיני כתובות סימן י') שהרמב"ם דיינא הוא ונחית לעומקא דדינא ואפילו בספרד דהיו נוהגים כהרא"ש בדיני ממונות פסקו כרמב"ם.

ומזה אנו מבינים שעניין 'מרא דאתרא' אינו כמו הלכה למשה מסיני שאין שייך להחמיר בו, אלא כוחו של מרא דאתרא להפוך את הספק לוודאי⁹.

בשו"ת 'דברות יעקב' (א, כללי הוראה) מחדש שכיוון שכיום יותר ממחצית בני ישראל לא פוסקים כמרן ה'שולחן ערוך', ממילא אינו נקרא בשם מרא דאתרא. ולמרות שמרן רבי יוסף קארו כתב (אבקת רוכל לב) שצריך לנהוג כחומרותיו ובקולותיו כרמב"ם שהוא גדול הפוסקים בארץ ישראל והמערב, אף על פי כן אומר מרן שצריך להחמיר נגד הרמב"ם (שם ריז).

השלי"ה הקדוש (חולין קי"ב ע"ב) מחדש שאנחנו יושבי ארץ ישראל נמשכים אחר קבלת הזוהר הקדוש. ובשו"ת 'דברי יוסף' (ב, י" ע"ב) אומר שאפילו כשההלכה נגד הקבלה, עם כל זה שמעינן לדברי הקבלה. ועוד בספר ארץ חיים¹⁰ אזלינן בתר הזוהר נגד הפוסקים.

⁸ סוף מסכת סוטה, ויקרא רבה יא, ה.
⁹ שו"ת גינת ורדים, אבן העזר כלל ב' סימן י'.
¹⁰ 'סתהון' כלל יג.

הישירי טהרה' (ל"ב ע"ב) מביא פוסקים כמו האריז"ל, אף על גב דכתב הרדב"ז שהולכים במחלוקת בין הפוסקים לקבלה אחרי הפוסקים.

וגם בשו"ת 'מכתב לחזקיהו' (אורח חיים ז) אומר שעבדינן כזוהר אף שהוא נגד הפוסקים. ובשו"ת 'יושב היס' (א כד, ד) מחדד, שמה שמצאנו שמרן לא פוסק כזוהר הקדוש, מחמת שלא רצה לסמוך על דעתו והבנתו בזוהר. אך כשבא האריז"ל, צריך ללכת על פי דבריו אפילו כנגד כל הפוסקים מפני שהוא כתנא.

ה'זבחי צדקי' (יורה דעה סו, כב) מסביר שאנחנו יראי הוראה כפי שכתב קהלת "האלוהים עשה שייראו מלפניו", ולכן מחייב אותנו לעולם לחוש לכתחילה על אף כללי ההוראה המורים להיתר. וכן יש לחוש לדברי המחמירים במקום של ספק איסור תורה או במקום שאין הפסד מרובה. אמנם במקום הפסד או שעת הדחק ודאי יש להקל כמרן רבי יוסף קארו.¹¹

ב'בן איש חי' (ש"ש וירא ה) פוסק שאנחנו אין לנו אלא דברי רבנו האריז"ל. וכן בשו"ת 'איש מצליח'¹² דעת מרן שהולכים אחר הקבלה נגד הפוסקים.

בספר 'תפארת ישראל' על הש"ס¹³ אומר שנקטינן כמו הזוהר ואין לומר שהגמרא היפך מהקבלה. בספר 'יין הטוב' (א, ד) מביא שמרן הבית יוסף נוקט כזוהר הקדוש אפילו כשהפוסקים חלוקים ומקובל כלל זה לעיקר בדרכי ההוראה. בשו"ת 'עמק יהושע' (א, קא) כותב מרן מלכה סבירה ליה דנקטינן כדברי הזוהר הקדוש. ועוד כלל גדול בדין דלעולם פסקינן כדעת חכמי הקבלה כפי הסוד אפילו שזה נגד כל הראשונים והפוסקים הפשטניים (ג, מח).

בספר 'סור מרע ועשה טוב'¹⁴ מחדש, שאותו המסרב נגד הזוהר, עתיד ליתן את הדין. הרב 'בית דינו של שלמה' (אורח חיים יב) ו'המשאת בנימין' (סב) אומרים שבשיטת בית יוסף אפילו יהיו כל הפוסקים בכף מאזנים והזוהר הקדוש בכף השניה, מכריע הוא את כולם. ובספר 'אור לציון' (חכמה ומוסר פח) כותב כי מי שאינו משתדל להחמיר במקום שיש פוסקים שמחמירים אלא סומך בכל מקום מה שהתיר השולחן ערוך אין זו יראת ה', אלא יראת השולחן ערוך,¹⁵ ומביא¹⁵ שבדברים שאפשר להחמיר כרבנו האריז"ל יש להחמיר בהם.

¹¹ פרי תואר יורה דעה לא ס"ק א, כף החיים תסח ס"ק נח, ארץ החיים קונטרס הכללים כלל יב.

¹² חלק ב כרך ג' מילואים מהרב הנאמ"ן אות יח, חלק א סימן טו.

¹³ המה"רי זילכה דף תקלג.

¹⁴ האדמור מזרדישוב עמוד פז.

¹⁵ שו"ת אור לציון חלק ב מבוא ענף ה אות ה, ובחלק ג, יז.

היביע אומר¹⁶ שדעתו לפסוק תמיד כמרן, בענייני תפילה דרכו לתפוס כהאריז"ל אפילו נגד מרן (ו, י), בדברים שיסודם בהררי קודש והוא יודע יותר את מהלך התפילות בשמים,¹⁶ וכן בספק ברכות להקל נגד מרן,¹⁷ וכן לגבי מנהג נגד מרן,¹⁸ ויש מקרים בהם הרב עובדיה מביא שאילו מרן היה רואה את דברי הראשונים היה חוזר בו כפי שאומר הרב חיד"א.¹⁹ וכן בספר 'עין יצחק' (הרב יצחק יוסף סא) כותב שאין למרן הישולחן ערוך²⁰ דין של מרא דאתרא, מכל מקום קיבלו עליהם לרבים המובהק, מה עוד שמונה למעלה מחמישים ואחת דוגמאות בהם לא נוהגים כ'שולחן ערוך'.

מכל הנ"ל מתברר שאפשר ללכת בדרכו של האריז"ל ולדקדק במעשינו ואין כל חשש שעובר בזה על מה שאמר 'מרא דארץ ישראל' או שחלילה סותר את רבו המובהק.

ב'פלא יועץ' (ברכות; חסידות) מבואר כי, יש חיוב גדול לעשות כל מילי דחסידותא על פי הזוהר הקדוש והאריז"ל, ובמילי דתלו בפלוגתא אף שההוראה כדברי המיקל ראוי ונכון לירא ה' ואוהבי שמו לצאת ידי חובת כל הפוסקים. והרמ"ע מפאנו (קח) כותב, כל שיהיו דברי הגמרא סובלים פרושים שונים, ויתבאר האחד מהם על פי הזוהר חייבים אנו להטות את לבנו אליו ולעשות על פי הוראתו. ומדקדק בזה רבי חיים ויטאל²⁰ שאם יפסוק החכם מבלי להתייחס לסוד **בוודאי שהוא יתעה** בפסיקת הלכה. ועוד מסביר כי, מעלין את האדם במעלות כפי ערך המעלה שמעלה את עצמו, צריך שיזדכך יותר אפילו בדקדוקי מצות כחוט השערה ובכל מדריגה ומדריגה שעולה צריך מירוק מחדש.²¹ ובשו"ת 'רב פעלים' (א, ג) מביא שצריך לצאת ידי שמים כשעולה דרגות נענש על דבר שאין בית דין של מטה מענישים, וכן ככל שמתקרבת הגאולה יש להתחזק יותר בפסקי הזוהר הקדוש והאריז"ל ולכן יש לשלבם עם פסקי הישולחן ערוך.²²

בדומה לכך, ב'כף החיים' (אורח חיים כח ס"ק עה) מביא את דברי מרן בבית יוסף (קמא) שסבירא ליה כדברי הזוהר והמקובלים נגד הפוסקים. ועוד מביא שיש חסידים הנוהרים לילך אחרי דברי המחמיר אף על גב דלפום דינא הוא מותר, והוא מפני שבעת העליות מדקדקים עימם כחוט השערה. וכל איש כפי גבורתו, וכל אשר נשמתו זכה ביותר תאוה

¹⁶ יביע אומר י, יורה דעה ת.

¹⁷ יביע אומר ז אורח חיים מד, ז.

¹⁸ כדוגמת טלית קטן מתחת לבגדיו, יביע אומר ט אורח חיים קח, יח.

¹⁹ יביע אומר אורח חיים כח, קה, וכן חלק ו אורח חיים ת, א-ב.

²⁰ עץ החיים הקדמת מהרח"ו ב' ע"ג.

²¹ שער הגילגולים הקדמה סימן כב.

²² המאירי בפרושו לסנהדרין כ"ו, ורבי עובדיה מברטנורא בפרושו למשנה ועשו סייג לתורה, וכך כתב גם רבי רפאל פנחס די שיגורה 'אות היא לעולם' א, קטו, וכן בשל"ה הקדוש בבית חכמה, וכן רבי דוד זכות (זכר דודי מאמר א סוף פרק עח), ורבי צדוק הכהן מלובלין בשו"ת תפארת צבי ג, כז.

נפשו לעשות חומרות וחסידות ביותר. וכל אשר אין נשמתו מתוקנת כל כך תאוה נפשו לילך אחר הקולות וסימנך בתר עניא אזלא עניותא ובוה יוכל האדם להבחין את עצמו.²³

וביתר חריפות כתב רבי שמשון חיים נחמני²⁴ ששיטת הפסיקה הנוטה לקולות הכל מכח הטומאה והסיטרא אחרא. ומובא בספר חסידים (רי) שעל ידי שאדם מתאמץ ומקיים חומרות מסוגל לאריכות ימים. ורבי חיים פלאגי²⁵ מוסיף שבכל דור יש להוסיף חומרות נגד הסיטרא אחרא.

הרב חיד"א²⁶ מחדש שדבר שיש באריז"ל נגד מרן, הלכה כהאריז"ל, ופשוט לו שאם מרן היה יודע שכך זה על פי הסוד היה חוזר בו. ועוד מביא כי הזוהר הקדוש התגלה רק בדורות האחרונים מחמת שהיצר הרע מתגבר וצריכים אנו לחומרות שכתובים שם שישמרוננו,²⁷ ועוד מוסיף שנתגלה אור הזוהר להגן על הדורות ונתגלו החומרות והעונשים למען ישמעו ויראו כי השעה צריכה בתגבורת הקליפה ובחטא נוסף מעיכוב המשיח²⁸ וראוי לחוש ולהחמיר נגד דברי 'שולחן ערוך'.²⁹

סיכום

הרי לך חבל נביאים המתנבאים בסגנון אחד, שאפשר לנהוג בשיטת האריז"ל והקבלה נגד 'שולחן ערוך' וכן פוק חזי עמא דבר שרבים מבצעים זאת. ובימים בהם עם ישראל מצוי בשיאם של פיגועים רוחניים שממוטטים כל ערך טהור, יש ליצר הרע אמצעים רבים להרוס ולחבל, כדי לפגוע בבני ישראל.³⁰

עם ישראל הוא עם שיש לו 'אלרגיה' לפריצות ולמראות לא כשרים ולא חיוביים ועל ידי עסק התורה ה' פודה אותו מכל צרה,³¹ ובפרט כשנוהגים על פי הקבלה גורם שמחה רבה לשכינה הקדושה.³²

לכן יש לעודד עוד ועוד אנשים להתקדם בעבודת ה' ולהרעף עליהם שיר ושבחה הלל וזימרה, להתעוררות של קדושה וערך טהור של יהדות בתוך עם ישראל וצריך להמשיך

²³ אורח חיים קנח, כה.

²⁴ ספר תולדות שמשון פרק ג דף מ.

²⁵ בספר 'בנפש כל חיי בערך חומרות מערכת ח אות ה, בסוף ספר 'ראה חיים' חלק ב, ובספר מועד לכל חי סימן טו אות ד, ובספר שבט מוסר פרק כא.

²⁶ מראית עין ליקוטים בסוף הספר סימן יא, ז.

²⁷ שם גדולים ערך ר"א מגרמיזא.

²⁸ 'פתח עיניים' סנהדרין צ"ח ע"א, ובספר 'כסא דוד' דרוש כז דף קכ"ה ע"ב.

²⁹ ברכי יוסף חושן משפט כה, ו.

³⁰ פתחים חותם שמות.

³¹ זוהר הקדוש, פרשת פנחס רכ"ב ע"ב.

³² זוהר הקדוש, ספר התיקונים תיקון חי.

ולעודד אנשים לבעור כלפי שמיא ולאפשר להם לעשות כדברי האריז"ל ולא חלילה להתבייש אלא להתגאות בעבודת ה'.

כמו שאדם שואף להתקדם ולהיות בעל משרה בכירה, ולקבל משמעות בתפקיד שהוא מבצע, כך גם להבדיל בעבודת ה' יש להתקדם ולשאוף תמיד ליותר. התורה נקראת 'עסק', כפי שמובא בברכת התורה בנוסח האשכנזי: "לעסוק בדברי תורה". ומחדש המהרש"א (מנחות ק"י ע"א) שעסק התורה הוא כעבודה, מפני שהוא עוסק בכל התורה ובוזה מכפר על עונותינו.

ר' חיים ויטאל³³ מסביר בשם האריז"ל שחכמת הקבלה תתפשט בעולם בהתקרב גאולתנו יותר ויותר. הרב אשלג³⁴ מביא את דברי הזוהר הקדוש שמתוך העסק בספר הזוהר וחכמת האמת יזכו לצאת מהגלות לגאולה שלימה,³⁵ ובהיות האדם מגביר את העסק בפנימיות כך מגביר את עם ישראל לעלות למעלה על חיצוניות העולם. הרב מנחם מנדל³⁶ מסביר שלימוד התורה מסוגל לשבר את חומריותו של יהודי רק כשהוא שקוע בתורה, כדוגמת 'מי הדעת' בארבעים סאה. לעומת זאת, בלימוד פנימיות התורה העוסקת בידיעת ה' ותכלית הבריאה, זוהי התקשרות גלויה עם נותן התורה, ואפילו לימוד ועשיית מצווה בכוחה לבטל את חומריותו.

אמנם מבאר הרב אויערבך³⁷ שכל אדם שרוצה להחמיר, יחמיר על עצמו, ורק לאחר שעסק ועיין היטב בשורשי ההלכה ובעומק הסוגיה ראוי להחמיר, אם מרגיש צורך ורצון לכך. אמנם ריבוי חומרות שלא בדרך זו מביא לידי כך שהעיקר נעשה טפל והטפל עיקר, ובפרט שהדבר מקשה על אנשי הבית והסובבים.³⁸ לכן יש לגלות חומרה בנושא בן אדם לחברו.³⁹ מכל מקום יש לסמוך על המקילים באופן שלא יפגע במצוות בן אדם לחברו.

כמו כן הרמח"ל (מסילת ישרים כ) מביא כללו של דבר כל דבר שהוא עקרי המצווה יעשה לפני כל, ומה שאינו עיקרי והוא גורם לשחוק והיתול לא יעשהו, הבא לעשות חסידות אמתית צריך שישקול מעשיו לפי התולדות הנמשכות מהם, אם הפרישה תוליד יותר קידוש ה' ונחת רוח לפניו מן המעשה יפרוש ולא יעשה.

³³ הקדמה לעץ החיים.

³⁴ הקדמה לספר הזוהר הקדוש.

³⁵ זוהר הקדוש, ספר התיקונים סוף תיקון ו.

³⁶ י"ט כסלו תשי"א.

³⁷ הליכות שלמה הלכות תפילה פד הערה 95.

³⁸ לדוגמה אברכים יראי ה' המחמירים על עצמם שלא לסמוך על העירוב, ונושאות נשותיהן העגלות לבדן.

³⁹ כתובות צ"ז ע"ב, בבא קמא צ"ט ע"ב, בבא מציעא כ"ד ע"ב, לי ע"ב.

ועוד מצאנו שאדם יכול להיקרא 'חסיד' גם אם עושה חסד לעצמו,⁴⁰ ורבותינו מוסיפים אדם שעושה לפניו משורת הדין עם חברו נקרא חסיד⁴¹ ולכן אדם צריך לבחון בעין אמיתית את חסידותו - אם גורם רעה לאחרים, עדיף שימנע לעשותו ובכך יקרא גם כן חסיד.

עוד יש לומר כי מי שנוקט תמיד בפרישות נקרא קדוש ואפשר להחמיר, אמנם מי שאינו נהג בפרישות ועושה מצווה שלא צוותה התורה ורוצה להתלבש באצטלה דרבנן ואין בו סרך של מצווה כלל נקרא הדיוט,⁴² אך מתי שיש מחלוקת ועושה כדעה המחמירה אינו נקרא הדיוט מפני שרוצה להתקדש ולהתקרב לה' יתברך.⁴³ וכן בכל מקום שהחומרה היא טובה וזריזות אז המחמיר בזה תבוא עליו הברכה. אבל כשהחומרה היא לדעת המקל אין בזה זריזות ונקרא הדיוט.⁴⁴

מטרת תלמידי החכמים לעשות שלום⁴⁵ בעולם במקום שיש מחלוקת.⁴⁶ לכן לא צריך שיטשטשו אותו בעבודת ה', ולא חלילה ילעיגו עליו בעבודתו מפני שעושה כדעת המקובלים. ורבי יוסף קארו שארשת שפתיו ברור מללו בתחילת חיבורו (אורח חיים א, א): "יתגבר כארי לעבוד את ה' ואל יבוש מפני המלעיגים עליו".

זאת עולה מן המדבר', שבעז"ה יתברך תתרבה הדעת בעם, שנאמר (ישעיהו יא, ט) "כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים". ובירמיהו (לא, לג): "ולא ילמדו עוד איש את רעהו ואיש את אחיו לאמר דעו את ה' כי כולם ידעו אותי למקטנם ועד גדולם". וימשך עלינו ועל כל בית ישראל מאמר הכתוב (ויקרא יט, ב): "קדשים תהיו כי קדוש אני ה' אלקיכם".

⁴⁰ כנאמר במשלי יא, יז: "גמל נפשו איש חסד".

⁴¹ בבא קמא ל' ע"א.

⁴² ירושלמי ברכות ב הלכה ט, וכן ירושלמי שבת א הלכה ב.

⁴³ כך פירשו הפני משה וקרוב העדה על הירושלמי לעיל, ראה ב'שדי חמד' מערכת כף כלל טז מתי מותר להחמיר.

⁴⁴ פתח עניים בבא מציעא ל', וכן ב'יעיר און' מערכת פ אות יג.

⁴⁵ סוף נידה: "אל תקרי בניך אלא בוניך".

⁴⁶ אלמלא היה אוכל אדם הראשון מעץ הדעת לא היו קושיות אלא הכל היה זך ונקי. אך משקלקל - צריך האדם לזכך את עצמו כדי לזכות בסם החיים. כך מפרשים רבי יעקב אביחצירא ורבי דוד אביחצירא ב'פיתוחי חותם' ו'פתח האוהלי' על הפסוק "בזעת אפיך תאכל לחם".